

תורת בית אב.

(לגת כא:)

אר"ז אמר רב פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן בחנוכה בין בחול בין בשבת. א"ר ירמיה מאי טעמא דרב קסבר כבתה אין זקק לה ואסור להשתמש לאורה. אמרוה רבנן קמיה דאבבי משמיה דר' ירמיה ולא קיבלה. כי אתא רבין אמרוה רבנן קמיה דאבבי משמיה דרבי יוחנן וקיבלה. (שבת כ"א):

ור"א עוד אלא שאלותיו של רבי ירמיה בבית המדרש היו מסוג מיוחד וגרמו להתמרמרות רבותיו וחבריו עליו כהא: רבי ירמיה בעי היה יושב בחור ביתו ערוס מה זיעשה ביתו כמו מלבוש ויוליא ראשו חוץ לחלון ויברך? (ירושלמי ברכות פ"ט). וכן רבי ירמיה בעי הוא וכו' מהו שילטרפו בכלאים? (ירושלמי סוף כלאים). ובעי רבי ירמיה מרבי זירא הוא בפניו וליתו בחור מהו? (זבחים כ"ו). או בעי רבי ירמיה מר"ז גדולה ומדחה את המים קטנה ונדחית מפני המים מהו? (סוטה ט"ז). וגער בו רבי זירא רבו וזמר ליה לאו אמינא לך לא תפיק נפשך לבר מהילכתא? (ר"ה י"ג. סוטה ט"ז). ועד כמה דעתו היתה דעת יחיד תוכית הוראחו: טיוב בזמן זה מהו? רבי ירמיה סבר מימר שרי. א"ר יוסה ולא שמיט רבי ירמיה שהוא לוקה, לא שמיט שהוא פסול מן העדות (ירושלמי שביעית פ"ד הל"ב). ורבי יעקב בירבי בון הלטער על מעשה רבי ירמיה דביטומי דרבי ירמיה אחא עקא על טיברייא שלח בעי מנרתא

()** ואפשר שלכן התכוון רבי ירמיה ואמר שני תלמידיו חכמים הנוהגין זה לזה בהלכה הקב"ה מקשיב להן (שבת ס"ג). והוא נימוק על הלחץ למדויו בדרך ישראל כי גועס אלו ת"ח שבארץ ישראל שמתעיימין זה לזה בהלכה (סנהדרין כ"ד). ומה שלא עשה חיל בלמודיו "בבב" כי הובלים, אלו ת"ח שבבבל שמתעיימין זה לזה בהלכה, אבל ת"ח שבארץ נוחין זה לזה בהלכה כלפי זה ת"ח שבבבל מריירין זה לזה בהלכה (סו), והתאונן רבי ירמיה עליהם משום דדירי ברעא דחשוכא אחרי שמעתא דמחשכין (יומא כ"ג) לפיכך לא סברן:

ובאמת עשה רבי ירמיה חיל בלמודיו בארץ ישראל (**). עד דשלחו מהם חברייא לרבי ירמיה וכו' ועל דא עיילו לרבי ירמיה בני מדרשא (בבא בתרא קס"ה). כלומר, הכניסו את שמועותיו לחור בית המדרש אחרי שחללון לבנות סמכא:

כרפי זה היה רבי יוחנן גדול האמוראים בארץ ישראל שהלכה כמותו גם נגד הני שני אריותא דאורייתא רב (בילה דף ד'). ושמואל (עירובין דף מ"ז). עד שרבי אבהו היה אומר הלכה בשמו של רבי יוחנן אף שלא אמרה רבי יוחנן. לדעת שמעון בר ווא, כדי שיקבלו ממנו, כהא "רבי אבהו בשם רבי יוחנן מותר אדם ללמד את בתו יוונית כו' שמע שמעון בר ווא ואמר בגין דרבי אבהו בעי מילפה בנתיב יוונית הוא תלי לה ברבי יוחנן" (ירושלמי שבת פ"ו הל"א) (**):

ורבין אין להתפלל על כש' אמרו רבנן קמיה דאבבי משמיה דרבי ירמיה ולא קיבלה כי אחא רבין אמרו רבנן קמיה דאבבי משמיה דרבי יוחנן וקיבלה. לפעמים האישיות הגדולה הנעדרת מחכמי התורה היא מכרעת. כי כלל כ"ל רבי זירא "כל תורה שאין לה בית אב אינה תורה", (ירושלמי שבת פ"ט הל"א וירושלמי פסחים פ"ו הל"א. ועיין ספרי "זוטו של ים" עמוד שס"ז-שס"ח) ונכתחו לדעת עד כמה חדר רש"י ז"ל לעומק הדברים ובשתיים שלש מלים רימו לכל מה שכתבנו. כדרכו:

רש"י ז"ל עתה "ולא קבלה": שלא חשבו לסמוך על דבריו. וראיתי לרצו הגדול מהרש"ם ז"ל בספרו "משפט שלום" בהשקפות שפירשו של רש"י לא הניח את דעתו וכתב "והדבר פלא מדוע לא קבלה עד שאמרו משמיה דרבי יוחנן" והוסיף: "ועיין בשו"ת ז"א חל"ת שהאריך בזה" והגאון מהרש"ם ז"ל ניסה בפלפולו "ליישב דברי חכמים וחידושים":

ואחר כי שני גדולי הדור לא מצאו כביכול את דברי רש"י הג"ל מספיקים בקאורס אבאר את צונת רש"י ז"ל ועד כמה קלע אל מטרת האמת וכי אין שום תמיהה:

רבי ירמיה בהיותו בארץ צבל מולדתו לא עמד על סוף דעתם של רבותיו כעדותו של רבא: "רבי ירמיה כי הוה הכא לא הוה ידע מאי קאמרי רבנן" (כתובות ט"ה). דגמרינן להו ולא גמירי (יומא כ"ו). (**):

()** ואפשר שלכן התכוון רבי ירמיה ואמר שני תלמידיו חכמים הנוהגין זה לזה בהלכה הקב"ה מקשיב להן (שבת ס"ג). והוא נימוק על הלחץ למדויו בדרך ישראל כי גועס אלו ת"ח שבארץ ישראל שמתעיימין זה לזה בהלכה (סנהדרין כ"ד). ומה שלא עשה חיל בלמודיו "בבב" כי הובלים, אלו ת"ח שבבבל שמתעיימין זה לזה בהלכה, אבל ת"ח שבארץ נוחין זה לזה בהלכה כלפי זה ת"ח שבבבל מריירין זה לזה בהלכה (סו), והתאונן רבי ירמיה עליהם משום דדירי ברעא דחשוכא אחרי שמעתא דמחשכין (יומא כ"ג) לפיכך לא סברן:

דכספא גבי רבי יעקב בי רבי בון. שלח אחר ליה ארין לא שב ירמיה מדעתו וביקש לנדונו" (ירושלמי מועד קטן פ"ג הל"א) ורבי חייל דרבי יצחק טעויה הוא שהגן עליו והגילהו מעלבון (ירושלמי שס):

ושאר של רבי ירמיה: "רגלו אחת בחור גי' אמה ורגלו אחת חוץ מגי' אמה מהו ועל דא אפקוהו לרבי ירמיה מבי מדרשא" (בבא בתרא כ"ג). פקעה סבלנוחם, שהיה מערית עליהם" (רש"י, שס):

עד שגזר רבי ירמיה את צבל מולדתו והלך לארץ ישראל וישב לרגלי אבות האמוראים רבי יוחנן (ירושלמי יומא פ"א הל"א) ורבי שמעון בן לקיש (שבת ס"ג). ורבי אלעזר בן פדת (שבת ס"ג. חולין ל'): רבי אמי (ירושלמי מגילה פ"ג, הל"א) ורבי אסי (חולין כ"א). אך רבותיו המובהקים הם רבי אבהו (שבת ק"ב. פסחים פ"ד. געין פ"ח. ז"ב ק"מ. וקמ"ב). ורבי זירא (שבת י'. מ"ח. בילה ל"ה. נדרים ל"ו. מנחות פ"א. בכורות ל')::

וברכהו רבי זירא (כגירסא. בשיטה מקובצת) בברכת געים זמירות ישראל: "ללא ורכב על דבר אמת" (מנחות פ"ח). ולולא דמסתפינא הייתי אומר שהתכוון ר"ז בברכתו לרמוז לתלמידו הוסיק הלז, שיכוון את שמועותיו להסיקן אליבא דלכתא "על דבר אמת" ולא להטריח את החכמים בשאלותיו בכדי:

אין ספק שלא לכבודו ביקש לנדונו אלא על שער על דעת רבי (בבא בתרא דף ח'). ועיין רמב"ם בסירושו למשניות פקדי אבות פ"ד משנה ו':

ואולי התכוון רבי זירא ורימו על רבי ירמיה תלמידו באמרו "אוריא דארץ ישראל מה כ"ס" (בבא בתרא קנ"ח). ורבי ירמיה יוכיח:

אמנם כן נהג גם רבה ואמר בשם רבי יוסי, כי היכי דליקבל לה מיניה משום דרבי יוסי נימוקו עמו" (עירובין כ"א. ושונו רש"י שם וכו' פתחו בשו"ת הגאונים. שרי לדה"ק ח"ג פ"י ה"ג):

מקור:
הרבנא
ל"ט - כ"ט
הסדר קריכ -
ל"ט